

Beszélgetés Baka István költővel

– Talán jobbra csak szakmai berkekben tartják számon, hogy Baka István költő, aki 1948-ban Szekszárdon született, egy szegedi székhelyű országos irodalmi folyóirat, a tíz-tizennégy éveseknek szánt Kincskereső főmunkatársa, ahol a versrovatot szerkeszti. Ez idáig három verseskötete jelent meg: 1975-ben a Magdolna-zápor, 1981-ben a Tűzbe vetett evangélium, majd 1985-ben a Döbling és közben egy prózakötete Szekszárdi mise címmel. A nagy angol költő, Robert Graves nevével fémjelzett elismerést a „Liszt Ferenc éjszakája a Hal téri házban” című verséért kapta.

– *Mostanában mintha gyakrabban tartózkodna itthon, a szülővárosában.*

– A szerkesztőségben nagyon jól érzem magam, de Szegeden mindig egy kicsit idegen maradok. Harmincéves korom táján kezdtem el keresgélni szekszárdi gyökereimet. Akkor éreztem először úgy, hogy valamit – és azzal mindent – elveszíthetek. Újra elkezdtem olvasni Garayt, Babitsot, Mészöly Miklóst, felújítottam régi barátságaimat – s úgy érzem, ma már jobban jelen vagyok szülővárosomban, mint ahová a munkahelyem köt. De azt is tudom, hogy ez a harmonikus viszony csak addig tartana, amíg haza nem költöznék végleg. Akkor a jelenlegi, kamaszkori nosztalgiáimból épített Szekszárd-képemet szembesítenem kellene a valósággal.

– *A Graves-díjas vers vagy a prózakötetben lévő kisregény, a Szekszárdi mise sokat foglalkozik a nemzeti önazonosság, a hazához való viszonyunk kérdéseivel.*

– Ami a verset illeti, innen az elismerés is. Graves tudnillik, zsidó származású, így az értékelő szempontok közt igencsak hangsúlyos volt, hogy a vers mélyen magyar legyen.

– *A kisregény Séner Jánosa, az elfelejtett szekszárdi amatőr zenész vidékiségében, félreszorítottságában hordoz valami sajátosan magyart. Ő vádolja Lisztet, mondván, hogy módja sem volt a nagy zeneszerzőnek a haza gondjaival azonosulni.*

– De aztán milyen választ ad erre Liszt! És a legfrappánsabbat, legmaradandóbbat éppen a zenéjével! Liszt zenéje magyarabb volt, mint a kor magyar zenéje. A verbunkosban alkotó módon jutott el a gyökerekig. Ha a zene és a szóban alig megfogalmazható érzelmek közösségére gondolok, akkor ez egy reveláló erejű fejlemény! Liszt emberi-alkotói nagyságát is hűen jellemzi. Bartók is sok kutatást megtakaríthatott volna, ha korábban megismeri a nagy előd teljes életművét.

– *Ideérkezésemkor is zenét hallgatott.*

– Kétségtelen, hogy nagy szerepet játszik az életemben. Vannak időszakok, amikor éjjel-nappal zenét hallgatok.

– *Erről versei is sokat elárulnak. Az a formai fegyelem, amelyre kritikusai már indulásakor fölfigyeltek, zenei-prozódiai műgondot is jelent. Dicsérték József Attila „lírai logikáját” felidéző, plasztikus képalkotását, képeinek áttetsző szerkezetét, érzelmi teltségét.*

– Vallom, hogy a költészet anyanyelve a kép, a metafora. Ami a hatásokat illeti, Pilinszky Jánosét, García Lorcaét vagy másokét – bővíthető a sor – ugyanúgy föl vállallhatnám. Sokat fordítok is, elsősorban oroszról, ez is bizonyos értelemben a „hatások” közé tartozik.

– *A tárgyias, gyakorta a nyelvet is kilúgozó, elidegenítő vonulattal szemben egy másfajta beállítódás, amely talán a „Kilencek” világával rokon, és talán Nagy Lászlót említhetjük közvetlen előképei közt.*

– Igen, a Nagy László-i „karizma”, tekintély. De a lényeg az, hogy a nyelv, amely a közösségé, csak ide, a közösséghez találhat vissza. A költészet és az irodalom nem létezhet közösségi sorskérdések nélkül.

– *Az irodalom autonómiáját féltő törekvések között az elsők közé tartozik, hogy az irodalom szabaduljon meg attól a XIX. századi nagybecsű, mégsem igazán egészséges örökségtől, hogy a politikában is minduntalan bizonyos pozíciók elfoglalására kényszerüljön. Akadtak literátorok, akik majdhogynem felbőszülnek a szó hallatán: „reform”, mondván, hogy az ő feladatuk nem több, mint alanyban-állítmányban gondolkodni. A többi a közgazdászok, politikusok dolga.*

– Ha alanyban-állítmányban gondolkodunk is, ez nem zárja ki, hogy ne gondolkodhassunk népben, nemzetben. Ezt nyilván nem szó szerinti értelemben kell venni. Más kérdés – és éppen Mészöly Miklóst próbálom idézni – hogy valahogy úgy kell a körön belül állni, hogy egyúttal kívül is legyünk azon. Nincs más.

– *Csoóri Sándor véleménye pedig az, hogy a költő legyen védtelen – azaz vállalja az igazságát akkor is, ha az egzisztenciájába kerül.*

– Csoóri magatartását nagyra becsülöm, de én nem érzem magam olyan erősnek és alkatilag alkalmasnak arra, hogy hasonló nyersséggel politizáljak. De egy olyan karizmatikus személyiségnek, amilyen ő is – ha szükséges – igenis fel kell lépnie... Visszatérve az előbbi gondolathoz: a költészet nem táplálkozhat prekonceptiókból, elméletből, ahogyan a szabadságnak is deklarációk nélkül kell megvalósulnia.

– *Mostanában ritkán publikál verset.*

– Talán mert a mondanivalóm olyan, amely más formát követel. Rövidesen megjelenő újabb prózakötetemben a kisfiúról és a vámpírról szóló írás a klasszikus rémregény eszközeit használja fel, olvasható lesz egy drámám is, amelynek egy hellenisztikus kísértethistória az ihletője.

– *Gótikus regény? Kísértethistóriák?*

– Mostanában minden obskurus irodalmat elolvasok, amihez hozzájutok. Még viszonylag frissen élnek bennük a mitikus tapasztalatok, világlátásuk a költészetével rokon: mágikus realizmus. Most fejeztem be az új Nobel-díjas orosz költő, Jozsif Brodskij verseinek fordítását. Művei már hazájában, a Szovjetunióban is megjelenhetnek. A másik nagy orosz költőnek, Tarkovszkijnak a fordításkötetét még 1986 őszén leadtam, az Európa Könyvkiadó gondozásában jelenik meg, remélem minél hamarabb.

(Fotó: Horváth Dezső)

(Tolna Megyei Népújság, 1988. ápr. 2.)

Baka István